

## Prologas

*KAI BUVAU MAŽA, visai nenorėdavau braidyti po balas. Ir ne todėl, kad bijodavau paskendusiu kirmėlių ar sušlapti kojines – šiaip buvau murzė, kuriai nė motais visoks purvas.*

*Taip buvo todėl, kad niekaip neprisiversdavau įsivaizduoti, jog tas lygut lygutėlis klanas – tik plona vandens plėvelė, užtraukusi kietą žemę. Man rodės, kad bala – anga į kažkokią bedugnę erdvę. Kartais, regint raibuliukus, vilnijančius nuo kojų, toptelėdavo, kad bala yra nepaprastai gili, neišmatuojama jūra, kurioje tūno tingi čiuptuvų ringė ir spindi žvynai, o giliausiose gelmėse nebyliai plūduriuoja grėsmingi didžiuliai kūnai ir šiepiasi aštrūs dantys.*

*Žvelgdama į savo atspindį, blausiose mėlio platybėse regėdavau apskritą veidą, garbanotus plaukus, ir man dingdavosi, kad bala – vartai į kitą dangų. Jei ižengsiu pro juos, tučtuojau griūsiu ir garmėsiu nugarmėsiu į mėlyną bedugnę.*

*Perbristi per balą išdrįsdavau tik prieblandoje, patekęjus vakaro žvaigždėms. Žiūrėdama į vandenį ir matydama apšviestą ruoželį, galėdavau tekšėti per balą be jokios baimės, nes jei įpulsiu į balą ir į bedugnę, tai nusitversiu žvaigždės ir būsiu saugi.*

*Net dabar, kelyje pasipainiojus balai, mano protas lyg stabteli – nors kojos ir ne, – paskui suskumba veikti, palikdamas tik minčių aidą.*

*O kas, jei šįsyk pargriūsi?*



# PIRMA DALIS



Mūšis ir žmonių meilės



# 1

## Varnų puota



*Daugybė Aukštumų vadų kovėsi,  
Daugybė narsuolių žuvo.  
Mirtis lengvai pasiglemžė  
Ir Škotijos karalių, ir teisę.*

„TU NIEKADA NEGRĮŠI“

1746 m. balandžio 16 d.

MIRĖS. Bet nosis skausmingai tvinkčiojo, o tokiomis aplinkybėmis tai atrodė keista. Dėdamas didžiules viltis į savo Kūrėjo supratingumą, malonę ir gailingumą, jis juto gaivališkos kaltės, dėl kurios žmonės bijo patekti į pragarą, likučius. Tačiau dėl visko, ką buvo girdėjęs apie pragarą, piršosi mintis, kad vargu ar pragare degti pasmerktų nelaimėlių kančios tebūna nosies sopulys.

Kita vertus, tai negalėjo būti ir rojus, dėl kelių priežasčių. Pirma, nenuspėjamė. Antra, toli gražu nebuvo panašų į rojų. O trečia, jis abejojo, ar į palaimintųjų, kaip ir į prakeiktųjų, atpildą įtraukta sugurinta nosis.

Nors jis visada manė, kad skaistykla – niūri vieta, rausva šviesa, kuri gožė viską aplinkui, rodė jai visai tinkama. Protas kiek praskaidrėjo ir gebėjimas mąstyti po truputį grįžo, nors ir lėtai. Jis pyktelėjo: kas nors gi turi pasitikti ir pasakyti, kokia bausmė jo laukia, kiek reikės iškentėti iki apsivalymo, kad galop būtų leista įžengti į Dievo karalystę. Deja, jis nežinojo, ką tikėjosi išvysti – velnią ar angelą. Nė nenutuokė, kokie reikalavimai keliami skaistyklos tarnautojams; kai buvo mokinys, mokytojas apie tai neužsiminė.

Lūkuriuodamas įdėmiai susimąstė, kokias dar kančias jam lemta išverti. Visas kūnas buvo supjaustytas, sumuštas, žiojėjo gilios žaizdos, jis suprato, kad vėl lūžęs bevardis dešinės rankos pirštas, kurį buvo sunku apsaugoti, nes jis ir pirma styrojo nelankstus, sustingusiu sąnariu. Bet visa tai buvo gana pakenčiama. Kas dar?

*Klerė.* Tas vardas nusmelkė širdį tokiu baisiu skausmu, kokio jo kūnas iki šiol nebuvo patyręs.

Jis neabejojo, kad jei iki šiol turėtų savo tikrąjį kūną, dabar jo kančios būtų padvigubėjusios. Žinojo, kad taip bus, kai išsiuntė ją atgal prie akmenų

rato. Didžiulis sielvartas ir kančia skaistykloje tikriausiai yra normali dvasinė būseną, ir jis visą laiką manė, kad išsiskyrimo skausmas bus jam baisiausia bausmė – turbūt jos pakaks atpirkti visoms jo piktadarystėms, net žmogžudystėms ir išdavystei.

Nežinojo, ar žmonėms skaistykloje leidžiama melstis, bet vis tiek pamėgino. „Viešpatie, – meldė, – saugok ją. Ją su vaikeliu.“ Buvo tikras, kad ji įstengė nusigauti iki akmenų rato; buvo nėščia tik du mėnesius, tad vis dar mitri ir eikli, be to, labiausiai užsispyrusi moteris iš visų sutiktų. Bet ar jai pasisekė įveikus pavojų persikelti ten, iš kur atkeliavo – rizikingai perslysti slaptiniais laiko sluoksniais tarp dabar ir tada, bejėgiškai graibstantis uolos, – jis niekada to nesužinos, ir vien nuo tokios minties pamiršo nosies tvinkčiojimą.

Jis ėmė toliau tyrinėti kūno sužalojimus ir nepaprastai susikrimto pasigėdęs kairės kojos. Ją juto tik ties šlaunimi, kur dilgsėjo sąnarys. Turbūt koją atgaus, kai ateis laikas, arba kai pagaliau atsidurs rojuje, arba Paskutinio teismo dieną. Juk jo svainis puikiai apsiėjo ir su medine koja, kurią buvo prisitaisęs vietoj trūkstamos.

Vis dėlto savimeilė buvo įžeista. Ak, tikriausiai štai kas: čia toji bausmė, kuri išvaduos jį iš savimeilės nuodėmės. Jis mintyse sukando dantis, pasiryžęs susitaikyti su tuo, kas jį užklupo, sukaupęs visą dvasios tvirtybę ir nuolankumą, kokį tik galėjo iš savęs išpešti. Bet nesusilaikė ir nedrąsiai ištiesė ranką (arba tą, kas ją atstojo) žemyn, norėdamas užčiuopti, kur baigiasi toji galūnė.

Ranka palietė kažką kieta ir pirštai išpainiojo į šlapius, susivėlusius plaukus. Jis ūmai atsisėdo ir kiek pasistengęs prakrapštė sukrešusio kraujo sluoksnį ant akių vokų. Jam grįžo atmintis ir išsiveržė garsi dejonė. Jis neklydo. Tai ir buvo pragaras. Tačiau Džeimsas Freizeris anaipatol nebuvo miręs.



Skersai jo tįsojo žmogaus kūnas. Lavono svoris buvo taip prislėgęs kairę koją, kad jis jos nejuto. Galva, sunki kaip iššautas patrankos sviedinys, buvo veidu išispaudusi jam į pilvą, o drėgni susivėlę plaukai juodomis srugomis išdrikę ant šlapių drobinių jo marškinių. Ūmai apimtas panikos, jis trūktelėjo kūną į viršų, ir galva dribtelėjo šonu jam į skraitą, o iš po plaukų kuokštų užuolaidos į jį įsmigo pramerкта, nieko nereginti akis.

Tai buvo Džekas Randalas. Puikus raudonas jo kapitono surdutas buvo toks tamsus nuo drėgmės, kad atrodė beveik juodas. Džeimis nerangiai pabandė nustumti kūną, bet jį pakirto nepaprastas silpnumas, ranka vos stuktelėjo į Rando petį, o alkūnė, kai jis pamėgino pasiremti, staiga sulinko. Džeimis susizgribo vėl gulįs ant nugaros, o virš jo iš blyškiai pilko dangaus

krito ir svaiginamai sūkuriavo šlapdriba. Sulig kiekvienu dusinančiu kvėp-  
telėjimu Džeko Rando galva atgrasiai kilnojosi jam ant pilvo.

Jis prispaudė rankas prie klampios žemės – šaltas vanduo prasisunkė  
pro pirštus, sušlapino marškinių nugarą – ir susirietė ant šono. Tarp jo ir  
Rando buvo likę šiek tiek šilumos, todėl, suglebusiam lavonui iš lėto nu-  
slydus, stingdantis lietus žiauriai lyg smūgis kirtu į ką tik atsidengusį kūną,  
ir staiga plūstelėjus šalčiui jį ėmė purtyti smarkus drebulys.

Gūždamasis ant žemės ir grumdamasis su susiglamžiusios, purvinos  
skraistės klostėmis, jis išgirdo garsus, nustelbiančius balandžio vėjo raudą:  
tolimus šūvius, dejones, aimanas, panašias į šmėklų klyksmus vėjyje. Ir vi-  
sur aplinkui gargždų varnų kranksėjimą. Sprendžiant iš garso, tų paukščių  
buvo gyva galybė.

Keista, blausiai pagalvojo. Tokiu oru paukščiai neturėtų skraidyt. Kai  
darsyk timptelėjo skraistę, ši ištrūko iš po apačios, ir jis negrabiai ją užsime-  
tė. O kai ištiesė rankas, norėdamas užsikloti kojas, pamatė, kad kiltą ir kairę  
koją permerkęs kraujas. Toks reginys jo nenuliūdino, tik šiek tiek sudomi-  
no: tamsiai raudonos dėmės sudarė kontrastą su pilkšvai žaliais viržiais,  
želiančiais aplink. Mūšio aidai ausyse nuslopo, ir jis paliko Kulodeno lauką  
kranksintiems varnams.



Gerokai vėliau jis pabudo, išgirdęs šaukiant savo vardą:

– Freizeri! Džeimi Freizeri! Ar tu čia?

Ne, nusilpęs pagalvojo. Manęs čia nėra. Kad ir kur jį buvo nugramzdin-  
usi nesąmoninga būseną, ta vieta atrodė geresnė už šią. Jis gulėjo mažoje  
įduboje, puspilnėje vandens. Šlapdriba liovėsi, bet vėjas nenuščiavo, žvar-  
bus ir šiurpinantis užavo virš viržyno. Dangus tamsus, kone juodas – tik-  
riausiai netrukus užslinks vakaras.

– Sakau tau, kad mačiau jį traukiantis čia. Netoli dygiakrūmių guoto.

Balsas skambėjo toli, po truputį slopo su kažkuo ginčydamasis.

Prie ausies kažkam sušnarėjus, jis pasuko galvą ir išvydo varną. Paukš-  
tis kyšojo žolėje maždaug už pėdos, toks vėjo pašiauštų juodų plunksnų  
gumulas, ir spoksojo į jį blizgančiomis kaip karoliukai akimis. Nusprendęs,  
kad nėra jokios grėsmės, lyg niekur nieko pakreipė kaklą ir suvarė storą,  
aštrų snapą į Džeko Rando akį.

Džeimis krūptelėjo, pasibjaurėjęs suriko, ir kai šitaip subruzdė, varnas  
nuplasnojo šalin, neramiai krankdamas.

– Ei! Štai ten!

Kažkas atžliugsėjo per klampynę, prieš jį išniro veidas, o petį maloniai  
palietė ranka.

– Jis gyvas! Nagi, Makdonaldai! Gal padėtum – vienas nepaeis.

Jie buvo keturiese. Gerokai paplušėję, jį pakėlė, o bejėgęs jo rankos buvo užmestos Evanui Kameronui ir Ijanui Makinonui ant pečių.

Norėjo paprašyti, kad jį paliktų, kur gulėjo; pabudus valia grįžo, ir jis prisiminė ketinęs mirti. Bet neatsispyrė jų draugijos saldybei. Pailsėjęs vėl pajuto nutirpusią koją ir suprato, kad žaizda labai sunki. Kad ir kaip būtų, netrukus jis vis tiek mirs, bet, ačiū Dievui, nereikės merdėti vienam tamsoje.



– Vandens?

Puodelio kraštas prisispaudė prie lūpų, ir jis pasikėlė, kad galėtų atsigerti, stengdamasis nieko neišlaistyti. Jam prie kaktos trumpai prigludo ranka ir tylomis atsitraukė.

Jis visas degė; kai užsimerkė, anapus vokų juto liepsnas. Nuo karščio lūpos buvo suskirdusios ir skaudėjo, bet tai buvo geriau nei protarpiais kručiantis šaltis. Pakilus aukštai temperatūrai, jis bent galėdavo ramiai gulėti, o nuo šaltkrėčio kojoje pabudavo miegantys demonai.

Merta. Dėl krikščionio jį kamavo siaubinga nuojauta, tačiau jis nieko neprisiminė, todėl ji neigavo jokie pavidalo. Merta negyvas; turbūt miręs, bet Džeimis nesuvokė, kodėl ir iš kur tai žino. Žuvo apie pusę Aukštumų kariuomenės, ji buvo sutriuškinta viržyne – tik tiek jis suprato iš vyrų šnekos ūkininko troboje, deja, pačiam mūšis buvo išsitynęs iš atminties.

Su kariuomene buvo kovėsis ir anksčiau, taigi žinojo, kad kareiviai dažnai prarasdavo atmintį; su tuo buvo susidūręs, bet pats nepatyręs. Suvokė, kad prisiminimai atgis, bet vylėsi mirsiąs greičiau, nei jie vėl užplūs. Nuo tos minties krustelėjo, ir koją nuvėrė toks baisus skausmas, kad jis sudejavo.

– Kaip jautiesi, Džeimi?

Šalia jo ant alkūnės pasikėlė Evanas susirūpinusiu veidu, blyškiu ausros šviesoje. Jo galvą juosė kruvinas tvarstis, ant apykaklės rudavo dėmės nuo kraujo, nuvarvėjusio iš žaizdos galvoje, kur įdrėskė kulka.

– Gerai.

Jis ištiesė ranką ir dėkodamas uždėjo Evanui ant peties. Evanas per ją paplekšnojo ir vėl atsigulė.

Varnai vėl atskrido. Patys juodi kaip naktis, tie paukščiai, užslinkus tamsai, buvo pasitraukę nakvoti, bet išaušus sugrįžo. Varnai – karo paukščiai, sulėkę papuotauti ant kritusiųjų kūnų. Toptelėjo, kad aštrūs snapai galėjo ir jam iškapoti akis. Po vokais juto akių obuolius, apvalius ir karštus, gardžius lyg drebučiai kąsnelius, kurie be paliovos vartėsi pirmyn atgal, bergždžiai ieškodami užsimiršimo, kol tekanti saulė nudažė vokus tamsia kraujo raudonumo spalva.



Keturi vyrai buvo susibūrę prie vienintelio ūkininko trobos lango ir tyliai šnekučiavo.

– Bėgti? – tarė vienas, linktelėjęs į lauką. – Viešpatie, stipriausi iš mūsų vos svirduliuoja ant kojų, o mažiausiai šeši išvis nepaeina.

– Jeigu paeini, keliauk, – pasakė ant grindų gulintis vyras. Nusiviepe žiūrėdamas į savo koją, suvyniotą į nubrizgusio kildo skutus. – Dėl mūsų negaišk.

Dankanas Makdonaldas, niūriai šypsodamas, atsisuko nuo lango ir papurtė galvą. Lango šviesa išryškino šiurkščias jo veido plokštumas, taip dar labiau pagilindama nuovargio raukšles.

– Ne, mes pasiliksim, – tarė. – Pirmiausia anglų visur knibžda kaip utelių žemėje, anava, kiek jų regėt pro langą. Dabar iš Drumosio sveikas neištrūks nė vienas.

– Net tie, kuriems pasisėkė pasprukt iš lauko vakar, toli nenusigavo, – tyliai įsiterpė Makinonas. – Negi naktį negirdėjot greitai pražygiuojančių anglų pulkų? Manot, jiems bus sunku susemti iškrikusį mūsų būrelį?

Visi tylėjo, nes puikiai žinojo atsakymą. Dar prieš mūsų daug kalniečių vargiai laikėsi ant kojų, nes jų jėgas išsekino šaltis, nuovargis ir alkis.

Džėmis nugrėžė veidą į sieną, melddamasis ir vildamasis, kad jo vyrai leidosi į kelionę nesusivėlinę. Lalibrochas atokioje vietoje; jeigu jiems pavyks nutolti nuo Kulodeno, vargu ar įklius anglams. Bet Klerė jam sakė, kad Kamberlando pulkai nusiaubs Aukštumas, ištroškę keršto nusibels toli.

Mintis apie ją šikart užliejo nepaprasto ilgesio banga. Dieve, kad ji čia būtų, apkabintų jį, sutvarstytų žaizdas ir atsargiai sūpuotų jo galvą ant kelių. Bet jos nebėra – ji nutolo nuo jo dviem šimtais metų – ir dėkui Viešpačiui! Iš po užmerktų vokų pamažu ištryško ašaros, ir jis, slėpdamas jas nuo kitų, skausmingai pasivertė ant šono.

„Dieve, saugok ją, – meldė jis. – Ją ir kūdikį.“



Artėjant pusiaudieniui, ore ūmai pasklido degėsių kvapas ir plūstelėjo pro langą be stiklo. Jis buvo sodresnis už parako dvoką, aitrus ir šleikštus, primenantis kepančios mėsos kvapą.

– Jie degina lavonus, – tarė Makdonaldas.

Visą laiką, kol jie buvo troboje, jis sėdėjo prie lango, beveik nepakrutėdamas iš vietos. Panėšėjo į giltinę. Juodi kaip anglis, purvu aplipę plaukai buvo nubraukti nuo veido, kuriame barkšėjo kiekvienas kaulas.

Šen ten viržyne buvo girdėti negarsus vienodas pokšėjimas. Šūviai. Pribaigiamieji šūviai, kuriuos paleisdavo anglų karininkai iš gailėsčio prieš mesdami skraiste prisidengusį nelaimėlį į laužą su jo bendrais, kuriems

pasisėkė labiau. Kai Džeimis pakėlė akis, Dankanas Makdonaldas vis dar sėdėjo prie lango, bet jau užsimerkęs.

Šalia jo persižegnojo Evanas Kameronas.

– Kad ir mes sulauktume tokios malonės, – sušnabzdėjo jis.



Ir sulaukė. Kitą dieną, tuoj po vidurdienio, prie ūkininko trobos galų gale sutrepsėjo batutos kojos, ir tyliai atsilapojo durys ant odinių vyrų.

– Dieve. – Tai buvo tylus šūktelėjimas išvydus vaizdą troboj.

Nuo durų patraukęs skersvėjis sudrumstė dvokų orą, tvyrantį virš purvinų, apdriskusių, kruvinų kūnų, kurie tįsojo arba sėdėjo susigūžę ant priškretusių grindų.

Nelaimėliai jakobitai nė nesvarstė, ar pasipriešinti ginklu – nei būtų drįsę, nei matė kokios prasmės. Jie tik sėdėjo ir laukė, ko pageidaus svečias.

Jis buvo majoras, švarus ir žvalus, vilkintis nepriekaištingai išlyginta uniforma, nublizgintais batais. Valandėlę užtruko, kol akimis apmetė įnamius, tada žengė vidun, o jam iš paskos – leitenantas.

– Aš – lordas Meltonas, – prabilo dairydamasis aplinkui, lyg ieškotų šių vyrų vado, kuriam labiausiai ir derėtų prisistatyti.

Dankanas Makdonaldas, dėbtelėjęs į jį, pamažu atsistojo ir nulenė galvą.

– Dankanas Makdonaldas iš Glen Ričio, – tarė. – Ir kiti, – mostelėjo ranka, – buvusi jo didenybės karaliaus Jokūbo kariuomenė.

– Taip ir spėjau, – abejingai pasakė anglas.

Jis buvo jaunas, vos pradėjęs ketvirtą dešimtį, bet pasitikėjo savimi it koks užgrūdintas karys. Lėtai nužvelgęs vyrus, įkišo ranką į surduto kišenę ir ištraukė perlenktą popieriaus lapą.

– Turiu jo malonybės Kamberlando kunigaikščio įsakymą, – tarė. – Juo esu įgaliotas nedelsdamas įvykdyti mirties bausmę visiems, kurie dalyvavo ką tik pasibaigusiam išdavikiškame maište. – Jis dar sykį apžvelgė kambarį. – Ar tarp jūsų yra tokių, kurie laiko save nekaltais dėl išdavystės?

Škotai tylutėliai sukikeno. Iš kur tas nekaltumas, jų veidai juk dar juodi nuo mūšio dūmų čia, žudynių lauko pakrašty.

– Ne, pone, – atsakė Makdonaldas, blankiai šypsodamas. – Visi mes išdavikai. Ar mūsų laukia kartuvės?

Meltono veidas kiek susiraukė iš pasidygėjimo, paskui vėl prisidengė abejingumo kauke. Jis buvo lieknas, smulkių, dailių kaulų, bet labai valdingas.

– Būsit sušaudyti, – pranešė jis. – Pasirengti turit valandą. – Jis su-dvejojo ir dirstelėjo į leitenantą, tarsi bijotų prieš pavaldinį pasirodyti

pernelyg kilniaširdis, paskui vėl prabilo: – Jeigu kuris nors pageidauja rašymo priemonių – gal surašyti kokiam laišku... tuo pasirūpins mano kuopos raštininkas.

Jis linktelėjo Makdonaldui, apsisuko ant kulno ir išėjo.

Toji valanda buvo niūri. Keli vyrai neatsisakė pasiūlytos plunksnos su rašalu ir atkakliai keverzojo žodžius, prispaudę lapą prie kreivoko medinio dūmtraukio, nes kito rašyti tinkamo kieto paviršiaus nebuvo. Kiti tyliai meldėsi arba šiaip sėdėjo ir laukė.

Makdonaldas prašė pasigailėti Džailzo Makmartino ir Frederiko Murėjaus, aiškindamas, kad jaunuoliams vos septyniolika ir kad jų nederėtų teisti taip, kaip vyresniųjų. Prašymas buvo atmestas, ir vaikinukai išblyškę, susikibę už rankų, sėdėjo ramstydami sieną.

Dėl jų Džeimis labai sielvartavo, kaip ir dėl kitų čia esančių ištikimų bičiulių ir narsių kareivių. O pats juto tik palengvėjimą. Daugiau nebebuvo dėl ko nerimauti, nebeliko ką veikti. Savo vyrams, savo žmonai, savo negimusiam kūdikiiui jis padarė viską, ką galėjo. Tegu dabar šios kūniškos kančios baigiasi, ir jis džiugiai išeis amžinojo poilsio.

Labiau iš įpročio nei iš poreikio jis užsimerkė ir pradėjo atgailą prancūziškai, kaip visada darydavo. *Mon Dieu, je regrette...* \* Tačiau jis nesigailėjo, be to, atgailauti buvo gerokai per vėlu.

Svarstė, ar tuojau po mirties ras Klerę. O gal, kaip ir manė, bus pasmerktas ilgam išsiskyrimui? Kad ir kaip ten būtų, vėl išvys Klerę; šio įsitikinimo buvo nusitvėręs stipriau negu Bažnyčios dogmų. Dievas atsiuntė ją jam – Jis ir sugrąžins.

Pamiršęs maldą, Džeimis užsimerkė ir ėmė vaizduotis jos veidą, jos skruostų ir smilkinių linkius, plačią šviesią kaktą, kurią visada geisdavo bučiuoti, į tą mažą lygų plotelį tarp antakių aukščiau viršunosės, tarp skaidrių gintaro spalvos akių. Jis sutelkė dėmesį į jos lūpas, aiškiai matė putlų, mielą jų vingį, išivaizdavo jų skonį, prisilietimą ir teikiamą džiaugsmą. Jo ausys nebegirdėjo kitų maldų, plunksnų skrebėjimo ir tylios gnaužiamos Džailzo Makmartino raudos.

Atėjus pusiaudieniui, pasirodė Meltonas, šikart lydymas šešių kareivių, leitenanto ir raštininko. Jis vėl stabtelėjo tarpduryje, bet, nespėjęs jam prabilti, atsistojo Makdonaldas.

– Eisiu pirmas, – pasakė ir ryžtingai nužingsniavo per trobą. Bet kai palenkė galvą eidamas pro duris, lordas Meltonas čiupo jam už rankovės.

– Ar pasakysit visą savo vardą, pone? Mano raštininkas užrašys.

\* Mano Dieve, aš gailiuosi (*pranc.*). (Čia ir toliau vertėjos pastabos.)

Makdonaldas sužiuro į raštininką, ir jo burnos kampučius timpltelėjo blanki, pagiežinga šypsena.

– Karo grobio sąrašas? Na, gerai. – Jis gūžtelėjo pečiais ir atsitiesė. – Dankanas Viljamas Makleodas Makdonaldas iš Glen Ričio. – Ir mandagiai nusilenkė lordui Meltonui. – Jūsų paslaugoms, pone.

Tada išėjo pro duris, ir netrukus čia pat pasigirdo vienintelis pistoleto šūvis.

Jaunuoliams buvo leista eiti drauge, ir slinkdami pro duris jie tvirtai laikėsi už rankų. Kiti vyrai buvo išvesti vienas po kito, paklausus vardų, kad raštininkas užrašytų. Šis sėdėjo ant kėdės prie durų, palenkęs galvą virš popierių, kuriuos buvo pasidėjęs ant kelių, ir vyrams einant pro šalį akių nepakeldavo.

Kai savo eilės sulaukė Evanas, Džeimis vargais negalais pasirėmė ant alkūnių ir kiek įstengdamas stipriau sugriebė bičiuliui už rankos.

– Tuoj vėl pasimatysim, – sušnabždėjo.

Ranka Džeimio rankoje suvirpėjo, bet Kameronas tik nusišypsojo. Tada pasilenkė, pabučiavo Džeimiu į lūpas ir atsistojo.

Jie pasiliko šešis sužeistuosius, kurie nepajėgė nuklibikščiuoti iki mirties vietas.

– Džeimsas Aleksandras Malkolmas Makenzis Freizeris, – iš lėto pasakė Džeimis, duodamas raštininkui laiko teisingai užrašyti. – Broch Tuaracho šeimininkas. – Kantriai paraidžiui viską ištaręs, pažvelgė į Meltoną. – Turiu paprašyti jūsų malonės, pone. Padėkit man atsistoti.

Meltonas nieko neatsakė, tik dėbsojo į jį. Šiokio tokio pasibjaurėjimo miną ėmė keisti nuostabos ir bundančio siaubo mišinys.

– Freizeris? – sukľuso jis. – Iš Broch Tuaracho?

– Taip, – tarė Džeimis.

Gal tas žmogus galėtų kiek paskubėti? Susitaikyti su tuo, kad netrukus būsi sušaudytas, yra viena, bet klausytis, kaip tau girdint žudomi draugai, visai kas kita, ir tai dirgino nervus. Rankos drebėjo iš įtampos, stengdamosi paremti kūną, o viduriai, nelinkę taikytis su likimu taip, kaip aukštesni jo gebėjimai, vartėsi ir gurguliavo iš didžiulės baimės.

– Po velnių, – sumurmėjo anglas. Pasilenkęs įsmeigė akis į Džeimį, gulintį sienos šešėlyje, paskui nususuko ir pamojo leitenantui. – Padėk man išvilkt jį į šviesą, – liepė.

Vilko jie nešvelniai, ir Džeimis suinkštė, kai skausmas nudiegė nuo kojos iki pat viršugalvio. Jam susvaigo galva, ir jis neišgirdo, ką jam pasakė Meltonas.

– Ar jūs – jakobitas, vadinamas Raudonuoju Džeimiu? – nekantraudamas vėl pradėjo kamantinėti anglas.

Džeimį nutvilkė baimė – jeigu jie sužinos, kad jis yra garsusis Raudonasis Džeimis, tai nesusaudys. Surakinę grandinėmis, nugabens teisti į Londoną. Kaip karo trofėjų. O paskui budelis užners virvę, ir jis gulės prismaugtas ant kartuvių pakylos, kol jie perrės pilvą ir išplės vidurius. Pastarieji dar syki pratisai suurzgė gargaliuodami, nelabai sužavėti tokio ketinimo.

– Ne, – atsakė Džeimis kiek įstengdamas tvirčiau. – Gal paskubėtumėt, ką?

Meltonas, nepaisydamas jo raginimo, atsiklaupė ir atplėšė Džeimiui marškinių apykaklę. Sugriebęs už plaukų, atlošė jo galvą.

– Prakeikimas! – iškošė pirštu dūres jam į gerklę, šiek tiek virš raktikaulio. Čia raudonavo mažytis trikampis randas, kurio ir ieškojo sunerimęs kvotėjas.

– Džeimsas Freizeris iš Broch Tuaracho – raudonplaukis su trikampių randu ant kaklo.

Meltonas paleido jo plaukus ir suglumęs klestelėjo ant kulnų, trindamasis smakrą. Paskui susitvardė, atsisuko į leitenantą ir mostelėjo į penkis vyrus, likusius ūkininko troboje.

– Ištempk juos, – įsakė.

Šviesūs jo antakiai buvo labai suraukti. Jis rymojo virš Džeimio, smaigstydamas jį rūščiu žvilgsniu, kol kiti škotai belaisviai buvo velkami laukan.

– Man reikia pagalvoti, – sumurmėjo jis. – Po perkūnais, man reikia pagalvoti!

– Taip ir padarykit, – įsiterpė Džeimis, – jei galite. O man reikia atsigulti.

Jie buvo jį sėdomis atrėmę į sieną, koja gulėjo ištiesta, bet, pratįsojęs dvi dienas, sėdėti tiesiai nebepajėgė; kambarys tarsi girtam svyravo, o prieš akis vis žybtelėdavo žiežirbos. Jis pasviro į šoną, iš lėto atsigulė, stipriai prisispaudė prie purvinų grindų ir užsimerkė, laukdamas, kol praeis svaigulys.

Meltonas tyliai kažką murmėjo, Džeimis nesuprato žodžių, bet nelabai ir suko galvą. Sėdėdamas saulės šviesoje, jis pirmąsyk aiškiai pamatė savo koją ir nė kiek neabejojo, kad trauks nebeilgai, nes bus pakartas.

Didelis ir skausmingas uždegimo raudonis, išplitęs nuo pusės šlaunies aukštyr, buvo ryškesnis už kitas sukrešusio kraujo dėmes. Žaizda pūliavo. Dvokas nuo kitų vyrų apmažo, todėl dabar jis užuodė salsvą, šleikščių pūlingų išskyrų smarvę. Miesesnė jam būtų greita kulka, perskrodžianti galvą, nei skausmas ir kliedesiai mirštant nuo užkrato. Ar girdėjai pokštelėjimą, paklausė savęs ir užsnūdo, po karštu skruostu šaltas suplūktas purvas buvo labai malonus ir ramino lyg motinos krūtis.

Iš tikrųjų jis nemiegojo, tik buvo nugrimzdes į karštligišką snaudulį, bet nuo Meltono balso, sududenusio į ausį, krūptelėjo ir pabudo.

– Grėjus, – sakė tas balsas, – Džonas Viljamas Grėjus! Ar žinot šią pavardę?

– Ne, – tarė Džeimis, apdujęs nuo miego ir karščiavimo. – Klausykit, žmogau, arba nušaukit mane, arba drožkit šalin. Aš sergu.

– Netoli Keriariko. – Meltono balsas buvo raginantis, nekantrus. – Šviesiaplaukis vaikinukas, maždaug šešiolikos. Susidūrėt su juo miške.

Džeimis pašnairavo į savo kankintoją. Kamuojantis karštis buvo iškreipęs regėjimą, bet tas dailių bruožų veidas, palinkęs virš jo, ir didžiulės, kone mergaitiškos akys jam pasirodė lyg ir truputį pažįstamos.

– Ak, – pratarė, iš gausybės plūstančių vaizdų, kurie netvarkingai sukuriavo ir vartėsi smegenyse, nustvėręs vienintelį veidą. – Nedidelio ūgio vaikas, mėginęs mane nudobti. Taip, prisimenu jį.

Jis vėl užsimerkė. Keistas tas karščiavimas, kai vienas pojūtis, regis, sumyšta su kitu. Džeimis sulaužė Džonui Viljamui Grėjui ranką; prisiminus smulkaus vaikinuko kaulą, paspaustą po jo ranka, tas kaulas virto Klerės dilbio kaulu, kai jis plėšė ją iš akmenų gniaužtų. Klerės pirštais jo veidą paglostė vėsus, drėgnas brizas.

– Po velnių, pabuskit! – Galva sutraškėjo ant kaklo, kai Meltonas nepakančiai jį supurtė. – Klausykitės manęs!

Džeimis pavargęs atsimerkė.

– Klausausi.

– Džonas Viljamas Grėjus – mano brolis, – tarė Meltonas. – Jis papasakojo apie judviejų susitikimą. Jūs jo neužmušėt, ir jis kai ką jums pažadėjo. Ar tai tiesa?

Sukaupęs didžiules pastangas, jis mintimis nusikėlė į praeitį. Su tuo vaikiu susitiko likus dviem dienoms iki pirmojo sukilimo mūšio, iki škotų pergalės prie Prestonpanso. Nuo to įvykio praėjo pusmetis, bet nuo dabarties jį, rodės, skyrė bedugnė, nes per tą laiką daug nutiko.

– Taip, prisimenu. Jis pažadėjo mane nužudyti. Tačiau neprieštarausiu, jei jūs stosit jo vieton.

Jo akių vokai vėl nusviro. Kam reikia žadinti, kai ketinama nušauti?

– Jis pasakė esąs jums skolingas garbę, ir iš tikrųjų taip yra.

Meltonas atsistojo, nusivalė dulkes nuo bridžių kelių ir atsigrėžė į leitenantą, kuris labai sumišęs stebėjo kvotą.

– Baisi padėtis, Volisai. Šitas... šitas jakobitų netikša garsus. Ar girdėjai apie Raudonąjį Džeimį? Tą, nupieštą laikraščiuose per visą lapą?

Leitenantas linktelėjo, smalsiai apžiūrinėdamas susivėlusį pavidalą, tįsantį purve jam po kojomis. Meltonas pagiežingai nusišypsojo.

– Ne, dabar jis, regis, nelabai pavojingas, ar ne? Bet vis dar yra Raudonasis Džeimis Freizeris, ir jo malonybė būtų didžiai patenkintas išgirdęs

apie tokį garsų belaisvį. Jie dar nerado Karolio Stiuarto, bet keletas garsių jakobitų nė kiek ne mažiau pamalonins minią prie Tauerio kalvos.

– Ar nusiūsti žinią jo malonybei?

Leitenantas ištiesė ranką prie rašymo dėžutės.

– Ne! – Meltonas apsisuko ir rūščiai sužiuro į belaisvį. – Kebli padėtis! Šitas purvinas niekšas ne tik yra geriausias kartuvių jaukas, bet dar ir tas, kuris prie Prestono paėmė į nelaisvę jauniausią mano brolių ir, užuot nušovęs tą vaikėžą, kaip jis ir buvo nusipelnęs, dovanojo jam gyvybę ir gražino bendražygiams. Taigi, – Meltonas iškošė pro dantis, – ant mano šeimos užtraukė didžiulę garbės skolą!

– Ak! – aiktėlėjo leitenantas. – Todėl ir negalite šito vyro atiduoti jo malonybei.

– Taigi, velniai griebtų! Net negaliu šito šunsnukio nušauti, nes taip su-laužyčiau savo brolio duotą žodį!

Belaisvis pramerkė vieną akį.

– Bet aš niekam neprasitarčiau, – pasakė Džeimis ir skubiai vėl ją užmerkė.

– Užsičiaupk!

Visiškai netekęs kantrybės, Meltonas spyrė belaisviui, tas gavęs smūgį suniurzgė, bet daugiau nepratarė nė žodžio.

– Gal galėtume jį nušauti, davę pramanytą vardą? – paslaugiai pasiūlė leitenantas.

Lordas Meltonas nusvilino patarėją paniekos žvilgsniu ir pasižiūrėjo pro langą, norėdamas nustatyti laiką.

– Po trijų valandų sutems. Pasirūpinsiu, kad būtų palaidoti kiti nušauti belaisviai. Surask nedidelį vežimą ir prikrauk į jį šieno. Ir paieškok vežiko, parink kokį apdairų, Volisai, taigi paperkamą... ir atvaryk čia, kai tik užslinks tamsa.

– Taip, pone! Hm, pone? O kaip belaisvis?

Leitenantas droviai mostelėjo į kūną ant grindų.

– O ką jis? – šiurkščiai paklausė Meltonas. – Jis per silpnas šliaužti, tai ką jau kalbėt apie vaikščiojimą. Jis niekur nedings, bent kol čia atidardės vežimas.

– Vežimas? – Belaisvis ėmė rodyti gyvybės ženklus. Paskatintas jau-dulio, jis įstengė pasikelti ant vienos rankos. Išplėstos, krauju pasrūvusios mėlynos akys žibėjo iš nerimo po susivėlusią raudoną plaukų kuokštą. – Kur mane išsiunčiat?

Atsigręžęs nuo durų, Meltonas metė į jį baisaus pasibjaurėjimo žvilgsnį.

– Juk jūs – Broch Tuaracho šeimininkas? Ką gi, ten ir išsiunčiu.

– Nenoriu grįžti namo! Noriu būti nušautas!

Anglai susižvalgė.

– Kliesdiesiai, – žinovo tonu tarė leitenantas, ir Meltonas linktelėjo.

– Abejoju, ar jis ištvėrs kelionę, bet manęs nors neslėgs jo mirtis.

Durys garsiai užsitrenkė anglams už nugarų, ir Džeimis Freizeris liko vienai vienas, bet vis dar gyvas.



# 2

## Prasideda paieška



Invernesas, 1968 m. gegužės 2 d.

– ŽINOMA, jis miręs!

Susijaudinusios Klerės balsas buvo šaižus, garsiai skambėjo pustuščia-me darbo kambaryje, aidėdamas tarp išnaršytų knygų lentynų. Ji stovėjo prie kamščiamedžio sienos kaip kalinė, laukianti šaulių būrio, o jos žvilgsnis blaškėsi tarp dukters ir Rodžerio Veikfildo.

– Taip nemanau.

Rodžeris buvo labai pavargęs. Jis pasitrynė veidą, paėmė nuo stalo ap-lanką, kuriame buvo sudėti visi jo paieškų vaisiai nuo tada, kai prieš tris savaites Klerė su dukteria pirmąkart atėjo pas jį ir paprašė pagalbos.

Jis atvertė aplanką ir lėtai peržiūrėjo jo turinį. Kulodeno jakobitai. 1745 metų sukilimas. Narsūs škotai, susitelkę po Gražuolio princo Čarlio vėliava ir perkirtę Škotiją it karštas kardas – o tada sutriuškinti Kamberlando ku-nigaikščio ir prazuvę niūriame viržyne prie Kulodeno.

– Štai, – tarė ištraukdamas kelis susegtus lapus. Senovinis raštas, foto-kopijoje ryškiai juodas, atrodė keistai. – Lordo Lovato pulko karių sąrašas.

Ploną popierių pluoštą jis atkišo Klerei, bet jį paėmė jos duktė Briana ir ėmė sklaidyti lapus, kiek suraukusi rausvus antakius.

– Perskaityk viršutinį lapą, – paragino Rodžeris. – Kur parašyta „Ka-rininkai“.

– Gerai. „Karininkai, – garsiai perskaitė ji. – Saimonas, Lovato šeimi-ninkas...“

– Jaunasis Lapinas, – įsiterpė Rodžeris. – Lovato sūnus. Ir dar penki vardai, tiesa?

Briana kilstelėjo vieną antakį, bet ėmė skaityti toliau.

– „Viljamas Čisholmas Freizeris, leitenantas; Džordžas D’Amerdas Freizeris Šou, kapitonas; Dankanas Džozefas Freizeris, leitenantas; Bajar-das Murėjus Freizeris, majoras, – ji nutilo ir nurijo seilę prieš perskaity-dama paskutinę pavardę, – ...Džeimsas Aleksandras Malkolmas Makenzis Freizeris. Kapitonas.“ – Pablyškusi nuleido lapus. – Mano tėvas.

Klerė skubiai priėjo prie dukters ir suspaudė jai ranką. Ir pati buvo išbalusi.

– Taip, – pasakė ji Rodžeriui. – Žinau, kad jis nusigavo iki Kulodeno. Kai paliko mane... prie akmenų rato... ketino grįžti į Kulodeno lauką gelbėti savo vyrų, kurie kovėsi su Karoliu Stiuartu. Ir mes žinom, kad jis ten buvo, – Klerė linktelėjo į aplanką ant stalo, manilinis jo paviršius lempos šviesoje atrodė blankus ir nekaltas, – tu radai jų pavardes. Bet... bet... Džeimis... – Ištarusi jo vardą, ji susijaudino ir tvirtai sučiaupė lūpas.

Dabar Briana puolė remti savo motinos.

– Sakei, jis ketino ten grįžti. – Tamsiai mėlynos drąsinančios jos akys įdėmiai žvelgė motinai į veidą. – Norėjo išvesti savo vyrus iš lauko ir paskui grįžti į mūšį.

Klerė linktelėjo galvą, šiek tiek atitokdama.

– Jis suprato turįs mažai galimybių pabėgti; jei anglai būtų jį sučiupę... verčiau tada mirti mūšyje. Štai kur jis veržėsi. – Klerė atsisuko į Rodžerį, įdėmus jos žvilgsnis buvo nerimą keliančios gintaro spalvos. Klerės akys visada jam panėšėjo į sakalo akis, tarsi ji regėtų kur kas toliau nei dauguma žmonių. – Netikiu, kad jis ten liko gyvas, juk šitiek vyrų padėjo galvas, tad turėjo žūti ir *jis!*

Prie Kulodeno žuvo beveik pusė kalniečių kariuomenės, pakirstos patrankų šūvių ir svilinančių muškietų. Bet Džeimis Freizeris ne.

– Ne, – atkakliai tvirtino Rodžeris. – Paskaitysiu jums ištrauką iš Linklaterio knygos...

Jis ištiesė ranką jos paimti, balto tomo, pavadinto „Princas viržyne“.

– *Po mūšio*, – pradėjo skaityti, – *aštuoniolika sužeistų jakobitų karininkų prisiglaudė ūkininko troboje prie viržyno. Ten jie išgulėjo dvi dienas, kamuojami skausmo, nesutvarstytomis žaizdomis. Tam laikui išsekus, buvo išvesti laukan ir sušaudyti. Vienas vyras, Freizeris iš lordo Lovato pulko, žudynių išvengė. Kiti buvo palaidoti namo parko pakrašty.*

– Matote? – tarė jis, dėdamas knygą ir rimtai žiūrėdamas į abi moteris. – Lordo Lovato pulko karininkas. – Jis stvėrė lapus su karių sąrašu. – Va, jie čia! Šeši. Dabar aišku, kad žmogus ūkininko troboje negalėjo būti jaunasis Saimonas – jis garsi istorinė asmenybė, ir mes puikiai žinom, kas jam nutiko. Pasitraukė iš lauko – atkreipkite dėmesį, nesužeistas – su būreliu vyrų, prasibrovė į šiaurę ir galop grįžo į Boforto pilį netoli nuo čia.

Jis mostelėjo į langą nuo lubų iki grindų, už kurio blausiai mirkčiojo naktiniai Inverneso žiburiai.

– Bet jis ir ne žmogus, pabėgęs iš Leanacho ūkininko trobos, jo nebuvo ir tarp keturių kitų karininkų: Viljamo, Džordžo, Dankano ir Bajardo, – kalbėjo Rodžeris. – Kodėl? – Iš aplanko jis ištraukė dar vieną lapą ir kone per-

galingai juo sumosavo. – Nes jie visi *tikrai* žuvo prie Kulodeno! Visi keturi krito mūšio lauke – radau jų pavardes, surašytas bažnyčios lentoje Bjulyje.

Klerė pratisai atsiduso ir klestelėjo ant senos odinės sukamosios kėdės anapus stalo.

– Jėzau H. Kristau, – tarė ji.

Tada užsimerkusi palinko į priekį, alkūnes pasidėdama ant stalo ir rankomis pasiremmdama galvą, o tankūs, garbanoti rudi plaukai apkrito ir paslėpė veidą. Briana uždėjo ranką Klerei ant nugaros ir sunerimusiu veidu palinko virš motinos. Ji buvo aukšta mergina, stambių, dailių kaulų, ilgi raudoni jos plaukai žvilgėjo šiltoje stalinės lempuotės šviesoje.

– Jeigu jis nežuvo... – nedrąsiai prabilo ji.

Klerė greitai pakėlė galvą.

– Bet jis *miręs!* – tarė. Jos veidas buvo įsitempęs, aplink akis išryškėjusios negilios raukšlėlės. – Dėl Dievo meilės, du šimtai metų – ar žuvo jis prie Kulodeno, ar ne, dabar vis tiek jo nebėra tarp gyvųjų!

Motinai įsitarščiavus, Briana žengė žingsnį atgal ir nuleido galvą, o raudoni jos plaukai – raudoni tėvo plaukai – nusidriekė palei skruostus.

– Turbūt, – sušnabzdėjo mergina.

Rodžeris matė, kaip ji ryja ašaras. Nieko stebėtino, pagalvojo jis. Išsyk paaiškėjus, kad, pirma, vyras, kurį mylėjai ir visą gyvenimą vadinai tėvu, iš tikrųjų *nebuvo* tavo tėvas, antra, kad tikrasis tėvas buvo škotas kalnietis, gyvenęs prieš du šimtus metų, trečia, supratus, kad jis turbūt žuvo žiauriai kentėdamas neįsivaizduojamai toli nuo žmonos ir dar negimusio kūdikio, kuriuos norėdamas išgelbėti pasiaukėjo... to gana sugildyti širdį kiekvienam.

Jis priėjo prie Brianos ir paglostė jai ranką. Metusi į jį išsiblaškiusi žvilgsnį ji pamėgino nusišypsoti. Jis apkabino ją ir, nors buvo gaila, kad ji šitaip sielvartauja, neatsispyrė nepasigėrėjęs, kokia ji žavi, šilta, švelni ir koks kartu stangrus jos kūnas.

Klerė nekrutėdama tebesėdėjo prie stalo. Geltonos sakalo akys nūnai buvo švelnesnės spalvos ir nuklydusios toli, užplūdus prisiminimams. Bereikšmis moters žvilgsnis buvo įsmeigtas į rytinę darbo kabineto sieną, iki šiol nukabinėtą rašteliais ir suvenyrais, kuriuos paliko pastorius Veikfildas, velionis Rodžerio įtėvis.

Pažiūrėjęs į tą sieną, Rodžeris išvydo pranešimą apie metinį susitikimą, atsiųstą Baltosios rožės draugijos – tų entuziastingų, ekscentriškų sielų, kuriuos vis dar kovojo už Škotijos nepriklausomybę ir susitikdavo nostalgiskai pagerbti Karolio Stiuarto ir jo šalininkų Aukštumų didvyrių.

Rodžeris krenkštelėjo.

– Hm... jei Džeimis Freizeris nežuvo prie Kulodeno...

– Tada turbūt greitai mirė. – Klerės akys susitiko su Rodžerio akimis, toks šaltas žvilgsnis geltonai rudose gelmėse. – Tu nė nenutuoki, kaip ten buvo, – pasakė ji. – Aukštumose siautėjo badas, daugybę dienų prieš mūsų žmonės kąsnio burnoj neturėjo. Jis buvo sužeistas – tą žinom. Net jeigu jis paspruko, niekas... juo nepasirūpino. – Balsas kiek užlūžo; dabar ji buvo daktarė, gydė ir prieš dvidešimt metų, kai peržengė stovinčių akmenų ratą ir susiejo likimą su Džeimsu Aleksandru Malkolmu Makenziu Freizeriu.

Rodžeris suprato jas abi: aukštą jo glėbyje virpančią merginą ir moterį prie stalo, labai ramią, didžiulės savitvardos. Ji keliavo per akmenis, laiku; buvo įtarta esanti šnipė, suimta kaip ragana, neišsivaizduojamo aplinkybių pokšto išplėsta iš pirmojo vyro, Frenko Rando, glėbio. O po trejų metų antrasis jos vyras Džeimsas Freizeris išsiuntė ją nėsčią atgal tuo pačiu keliu, iš visų jėgų stengdamasis išgelbėti savo moterį ir negimusį kūdikį nuo gresiančios nelaimės, kuri netrukus turėjo jį praryti.

Žinoma, tyliai galvojo jis, juk ji tikrai daug patyrė. Bet Rodžeris buvo istorikas. Ir turėjo nepasotinamo nedoro smalsumo, perdėm galingo, kad būtų įmanoma jį suvaržyti paprasta užuojauta. Be to, jam keistai parūpo trečioji šeimos tragedijos, į kurią buvo įtrauktas ir jis, figūra – Džeimis Freizeris.

– Jeigu jis liko gyvas prie Kulodeno, – tarė jis ryžtingiau, – galbūt man pavyktų išsiaiškinti, kas jam nutiko. Ar norit, kad pamėginčiau?

Užgniaužęs kvapą, jis laukė, per marškinius jusdamas šiltą Brianos kvėpavimą.

Džeimis Freizeris gyveno ir mirė. Rodžeriui atrodė, kad tarsi ir jo pareiga atskleisti tiesą, kad Džeimio Freizerio moterys nusipelnė sužinoti apie jį viską, kas įmanoma. Brianai tos žinios – viskas, kas liko iš tėvo, kurio ji niekada nepažino. O Klerei klausimas, kurį uždavė Rodžeris, slėpė mintį, kuri aiškiai dar jai nedingtelėjo, nes ji dar nebuvo atsikvošėjusi nuo sukrėtimo: ji jau dusyk peržengė laiko ribą. Galbūt ir vėl peržengtų. Jei Džeimis Freizeris nežuvo prie Kulodeno...

Kai toji mintis Klerei smigtelėjo, apniukusiame jos akių gintare Rodžeris pamatė sąmoningą blykstelėjimą. Dažniausiai ji būdavo išblyškusi, o dabar jos veidas pasidarė baltas kaip peilio laiškamis atplėšti, gulinčio ant stalo prieš ją, dramblio kaulo spalvos kriaunos. Jos pirštai jas sugniaužė ir taip suspaudė, kad išsišovė krumpaliai.

Klerė ilgai tylėjo. Paskui žvilgtelėjo į Brianą, tada vėl nukreipė akis į Rodžerio veidą.

– Taip, – sušnabždėjo vos girdimai. – Taip. Išsiaiškink. Prašau. Išsiaiškink.

# 3

## Frenkas ir tiesos atskleidimas



Invernesas, 1968 m. gegužės 9 d.

Ant tilto per Neso upę knibždėjo pėsčiųjų: žmonės plūdo namo gerti arbatos. Rodžeris yrėsi priešais, plačiais pečiais saugodamas mane nuo stumdančios minios smūgių.

Kai tik susimąstydavau, ką mes iš tikrųjų darom, širdis imdavo sunkiai daužytis į kietą knygą, kurią spaudžiau prie krūtinės. Nežinojau, kuri iš dviejų galimybių blogesnė: ar sužinoti, kad Džeimis žuvo prie Kulodeno, ar kad liko gyvas.

Tilto lentos dusliai bildėjo po kojomis, mums sunkiai plumpinant atgal į pastoriaus namą. Nuo nešamų knygų svorio įsiskaudėjo rankas, ir aš perkėliau nešulį ant kito šono.

– Žiūrėk, kur mini savo sumautus ratus! – užriko Rodžeris ir mikliai stumtelėdamas mane į šalį kone nubloškė prie turėklų, tolyn nuo darbininko su dviračiu, kuris nuleidęs galvą skynėsi kelią per tilto grūstį.

– Atleiskit! – šūktelėjo dviratininkas ir pamojo per petį, dviračiu lavi ruodamas tarp dviejų mokinių būrelių, grįžtančių namo arbatos. Atsigręžusi nužvelgiau tiltą, vildamasi išvysti Brianą, besibraunančią už mūsų, bet jos niekur nebuvo matyti.

Mudu su Rodžeriu popietę praleidom Senienų saugojimo draugijoje. O Briana nuėjo į Aukštumų klanų kontorą paimti dokumentų, kuriuos surinko Rodžeris, fotokopijų.

– Labai miela, kad viskuo pasirūpinai, Rodžeri, – tariau pakeltu balsu, kad jo nenustelbtų dundantis tiltas ir šniokščianti upė.

– Niekis, – kiek susidrovėjęs atsakė Rodžeris ir stabtelėjo palaukti, kol jį pasivysiu. – Aš smalsus, – pridūrė ir šyptelėjo. – Juk pažįstat istorikus. Neįminta mįslė neduoda jiems ramybės. – Jis papurtė galvą, mėgindamas švystelėti nuo akių vėjo taršomus plaukus.

Istorikų kastą iš tikrųjų pažinojau. Su vienu tokiu gyvenau dvidešimt metų. Ir Frenkui nedavė ramybės ši nepaprasta mįslė. Bet jis ir nenorėjo jos išnarplioti. Vis dėlto jau dveji metai Frenko nėra tarp gyvųjų, todėl dabar tą turiu padaryti aš – mudvi su Briana.

– Ar jau gavai žinių iš daktaro Linklaterio? – paklausiau, kai nusikasėm iki tilto arkos.

Vėlyvą popietę saulė kabojo dar aukštai, buvom toli šiaurėje. Įkliuvusi liepų lapijoje upės pakrantėje, ji rausvai atsispindėjo ant granitinio kenotafu, stūksančio tilto apačioje.

Rodžeris papurtė galvą prisimerkdamas prieš vėją.

– Ne, bet jam parašiau tik prieš savaitę. Jeigu iki pirmadienio neatsilieps, mėginasi paskambinti. Nesijaudinkit, – kreivai šyptelėjo, – buvau labai atsargus. Tik paaiškinau, kad man tyrimams reikia jakobitų karininkų, atsidūrusių Leanacho ūkininko troboje po Kulodeno mūšio, sąrašo, jeigu tokio esama, o jeigu jis žinąs ką nors apie tuos, kurie išvengė mirties bausmės, ar negalėtų man nurodyti originalių šaltinių.

– Ar pažįsti Linklaterį? – pasidomėjau įremdama knygas į klubą, kad būtų lengviau kairei rankai.

– Ne, bet prašymą raštu pateikiau ant firminio Beiliolo koledžo blanko ir taktiškai užsiminiau apie poną Čisraitą, seną mano dėstytoją, *tikrai* pažįstantį Linklaterį.

Rodžeris raminausiai mirktelėjo, ir aš nusijuokiau.

Jo akys buvo puikios žalsvos spalvos ir ryškios, palyginti su alyvuogių spalvos oda. Anot Rodžerio, jo smalsumas ir buvo toji priežastis, skatinanti padėti mums išsiaiškinti Džeimio istoriją, bet aš puikiai žinojau, kad jo smalsumas skverbiasi kiek giliau – Brianos link. Dar sumojau, kad tas jo domėjimasis sulaukia atsako. Tik nežinojau, ar tai suvokia ir Rodžeris.

Įėjusi į velionio pastoriaus Veikfildo darbo kambarį, su palengvėjimu numečiau knygų nešulį ant stalo ir susmukau į krėslą prie židinio, o Rodžeris nuėjo atnešti iš virtuvės stiklo limonado.

Kai gurkstelėjau saldžiarūgščio gėrimo, kvėpavimas sulėtėjo, bet pulsas, žvelgiant į stirtą parsineštų knygų, toliau tvinkčiojo nelygiai. Ar čia esama ko nors apie Džeimį? Jeigu taip... Rankos, gniaužiančios šaltą stiklą, sudrėko, ir aš užgniaužiau tą mintį. Nebėk taip toli į priekį, sudraudžia save. Geriau luktelėk ir pažiūrėk, ką rasim tose knygose.

Rodžeris dairėsi po darbo kambario lentynas kitų šaltinių. Pastorius Veikfildas, miręs Rodžerio tėvis, buvo ir geras istorikas mėgėjas, ir užkietėjęs žiurkėnas: lentynos buvo kimšte prikimštos laišku, žurnalų, brošiūrų ir laikraščių, senovinių ir šiuolaikinių knygų.

Rodžeris pasvarstė, tada jo ranka nusileido ant rietuvės knygų, sukrautų ant staliuko. Visos jos buvo parašytos Frenko – įspūdingas nuopelnas, sprendžiant iš panegirikų, kurias perskaičiau ant dulkinų viršelių.

– Ar šitą skaitėte? – paklausė jis, imdamas knygą „Jakobitai“.

– Ne, – atsakiau. Gurkštelėjau gaivinančio limonado ir kostelėjau. – Ne, – pakartojau. – Negalėjau.

Sugrįžusi atgalios, kategoriškai neskaitydavau jokių raštų apie Škotijos praeitį, nors aštuonioliktas amžius ir buvo viena Frenko specializacijos sričių. Žinodama, kad Džeimio nebėra, ir priversta gyventi be jo, vengdavau visko, kas galėtų jį priminti. Tai buvo beprasmiska – vis tiek neįstengčiau išmesti jo iš galvos, nes kasdien jį primindavo Briana, – bet vis tiek negalėdavau skaityti apie Gražuolį prinčą, tą baisų, nerimtą, tuščiagarbį jaunuolį, ir jo šalininkus.

– Suprantu. Tik man dingtelėjo, kad gal nutuokiat, kur čia būtų galima rasti ką naudinga. – Rodžeris nutilo, o jo skruostus užliejo raudonis. – Ar... savo vyrui, turiu galvoje Frenką, – greitosiomis pridūrė, – ar jam pasakėt... na... apie... – Jo balsas nuščiuvo, užgniaužtas sumišimo.

– Aišku, pasakiau! – šaižokai riktelėjau. – Negi manai, kad, trejus metus išbuvusi nežinia kur, užklydau į jo darbą ir išpoškinau: „Na, sveikas, brangusis, ir ko gi norėtum vakarienės?“

– Ne, žinoma, taip nebuvo, – sumurmėjo Rodžeris.

Jis nususuko ir įsmeigė akis į knygų lentynas. Jo sprandas buvo tamsiai raudonas iš sutrikimo.

– Atleisk, – atsiprašiau giliai įkvėpusi. – Taiklus klausimas. Tik dar šiek tiek aitrina žaizdą.

O aitrino kur kas labiau nei šiek tiek. Ir nustebau, ir išsigandau supratusi, kokia ta žaizda vis dar jautri. Pastačiau stiklinę ant stalo. Jei toliau apie tai šnekučiuosimės, man prireiks už limonądą stipresnio gėrimo.

– Taip, papasakojau jam. Apie akmenis ir Džeimį. Viską.

Valandėlę Rodžeris tylėjo. Paskui pasigrėžė tiek, kad mačiau tik ryškius, griežtus profilio bruožus. Į mane nežiūrėjo, spoksojo į Frenko knygas, į jo, lieso patrauklaus juodaplaukio, šypsančio būsimoms kartoms, nuotrauką ant paskutinio viršelio.

– Ar jis jums patikėjo? – tyliai paklausė Rodžeris.

Lūpos buvo lipnios nuo limonado, todėl prieš atsakydama jas aplaiziau.

– Ne. Iš pradžių ne. Manė, kad man pasimaišė protas, net nutempė pas psichiatrą.

Nusijuokiau, bet, užplūdus prisiminimams, kumščiai susigniaučė iš įtūžio.

– O vėliau? – Rodžeris atsisuko į mane. Raudonis buvo pranykęs, tik akyse švietė smalsumas. – Ką jis manė?

Giliai įkvėpiau ir užsimerkiau.

– Nežinau.



*Nedidelėje Inverneso ligoninėje aitariai dvelkė dezinfekuojamąja priemone karbolium ir krakmolu.*

*Negalėjau galvoti ir stengiausi nieko nejausti. Sugrįžimas buvo kur kas baisnis už pavojingą kelionę į praeitį, nes ten atsidūrus mane gaubė apsauginis abejonių ir nežinojimo, kur esu ir kas dedasi, kiautas, be to, gyvenau nuolat puoselėdama viltį pabėgti. Dabar puikiai žinojau, kur esu, ir suvokiau, kad iš čia pasprukti neįmanoma. Džėmis mirė.*

*Gydytojai ir medicinos seserys maloniai šnekino, bandė maitinti ir kuo nors pagirdyti, bet manyje tebuvo vietos tik sielvartui ir baimėi. Kai jie paklausė, pasakiau savo vardą, bet daugiau netariau nė žodžio.*

*Gulėjau švarioje baltoje lovoje, mano pirštai buvo stipriai sunerti ant pažeidžiamo pilvo, akys užmerktos. O prieš jas vis šmėžavo paskutiniai vaizdai, matyti prieš žengiant per akmenis: lietaus merkiamas viržynas ir Džeimio veidas. Supratau, kad jei per ilgai žiūrėsiu į naują aplinką, tie reginiai išnyks, juos pakeis kasdieniai vaizdai, kaip antai seselės ir vaza su gėlėmis prie lovos. Vieną nykštį slapčia prispaudžiau prie kito, ir mane lyg paguodė, nuramino mažytė žaizdelė – nedidelis J formos pjūvis. Tą raidę mano prašomas išraižė Džėmis. Tai buvo paskutinis jo prisilietimas prie mano kūno.*

*Tokia būklė tikriausiai ilgokai nesikeitė; kartais miegodavau sapnuodama kelias paskutines jakobitų sukilimo dienas: vėl regėdavau miške žuvusius žmones, kurie užmigo po ryškiai mėlynų grybų paklote, Duglę Makenzij, merdintį ant Kulodeno rūmų palėpės grindų; išvargusius Aukštumų kariuomenės vyrus, paskutinįkart prieš žudynes snūduriuojančius purviniuose grioviuose.*

*Pabusdavau rėkdama ar dejuodama nuo dezinfekuojamosios priemonės kvapo ir raminamų žodžių, kurių nesuvokiau per šūksnius geilų kalba, skambančius sapnuose, ir vėl nugrimzdavau į miegą, saujoje smarkiai sugniaužusi skausmą.*

*Paskui prasimerkiau ir išvydau Frenką. Jis stovėjo tarpdury, viena ranka braukdamas atgal tamsius plaukus, kamuojamas abejonių, nelaimingas – ir nieko nuostabaus.*

*Susmukusi ant pagalvių, tik spoksojau į jį ir tylėjau. Jis buvo panašus į savo protėvius Džeką ir Aleksą Randalus: dailūs, ryškūs aristokratiški bruožai, gražios formos galva po kupeta tiesių tamsių plaukų. Nors bruožai mažai skyrėsi, jo veidas buvo kitoks nei jų, tik tą buvo sunku nusakyti. Jo veide neižvelgiau nė žymės baimės ar*



nuožmumo, jokio Alekso dvasingumo ar šalto Džeko pasipūtimo. Lie-  
sas jo veidas buvo protingas, malonus, kiek pavargęs, apžėlęs šeriais,  
o paakiuose tamsavo ratilai. Ir be žodžių buvo aišku, kad į ligoninę  
jis važiavo visą naktį.

– Klere?

Jis priėjo prie lovos ir nedrąsiai prašneko, tarsi būtų abejojęs, ar iš-  
tikrųjų aš – Klerė.

Tuo nebuvau tikra ir aš, bet linktelėjau ir pasakiau:

– Labas, Frenkai. – Balsas nuskambėjo gargždžiai ir šiurkščiai,  
nes buvau atpratusi kalbėti.

Jis paėmė man už rankos ir aš jos neatitraukiau.

– Ar tu... sveika? – po valandėlės paklausė. Žiūrėjo į mane kiek  
susiraukęs.

– Aš nėščia.

Aptemusiam mano protui tai atrodė svarbu. Negalvojau, ką pasa-  
kysiu Frenkui, jei kada nors vėl jį pamatysiu, bet tą akimirką, kai išvy-  
dau stovintį tarpduryje, tie žodžiai, regis, aiškiai nuskambėjo galvoje.  
Pranešiu jam, kad laukiuosi, ir jis išeis, o aš liksiu viena su paskutiniu  
Džeimio veido vaizdu ir deginančiu jo prisilietimu prie mano rankos.

Frenko veidas truputį įsitempė, bet jis nepaleido mano rankos.

– Žinau. Daktarai pasakė. – Jis giliai įkvėpė ir iškvėpė. – Klere, ar  
galėtum man papasakoti, kas tau nutiko?

Valandėlę buvau labai sutrikusi, bet paskui gūžtelėjau pečiais.

– Turbūt galėčiau.

Šiaip taip sutelkiau mintis; nenorėjau nieko pasakoti, bet jaučiau-  
si esanti įsipareigojusi šiam vyrui. Manęs negrauzė kaltė, dar ne, bet  
vis dėlto jaučiau pareigą. Juk buvau už jo ištekėjusi.

– Na, – prabilau, – įsimylėjau kitą ir ištekėjau. Atleisk, – pridū-  
riau atsakydama į sukrėtą jo žvilgsnį, persimainiusį veidą. – Negalė-  
jau nieko padaryti.

To jis nesitikėjo. Jo burna prasižiojo, paskui trumpai susičiaupė.  
Jis gana stipriai sugriebė man už rankos, taip, kad krūptelėjusi ją iš-  
traukiau.

– Ką nori tuo pasakyti? – Frenko balsas buvo šaižus. – Kur tu  
buvai, Klere?

Ūmai jis atsistojo ir palinko virš lovos.

– Ar prisimeni, kad kai paskutinįsyk mane matei, ketinau nukakti  
prie akmenų rato ant Kraig na Duno?

– Na ir kas?

Jis spoksojo į mane, o jo veide šmėkščiojo lyg pyktis, lyg įtarumas.

– Na, gerai, – *apsilaižiau sukepusias lūpas, – atsitiko taip, kad akmenų rate išlindau pro suskilusį akmenį ir atsidūriau 1743 metuose.*

– *Tik jau nejuokauk, Klere!*

– *Tau atrodo, kad man juokai galvoj?*

*Ta mintis buvo tokia absurdiška, kad iš tikrųjų nusijuokiau, nors anaip tol nebuvo linksma.*

– *Liaukis!*

*Nuščiuvau. Tarsi mostelėjus burtų lazdele, duryse išdygo dvi medicinos seserys, turbūt tykojusios čia pat koridoriuje. Frenkas pasilenkė ir čiupo man už rankos.*

– *Paklausk manęs, – iškošė pro dantis. – Tu man papasakosi, kur buvai ir ką veikei!*

– *Aš ir pasakoju! Paleisk! – Atsisėdau lovoje ir trūktelėjau ranką iš jo gniaužtų. – Kartoju: išnėriau pro akmenį ir patekau į laiką prieš du šimtus metų. Tenai sutikau tavo žiaurųjį protėvį Džeką Randalą!*

*Frenkas apstulbęs sumirksėjo.*

– *Ką?*

– *Juodąjį Džeką Randalą. Beje, jis – kraugerys ištvirkėlis, šlykštus iškrypėlis!*

*Frenkui atvipo žandikaulis, medicinos seserys taip pat išsižiojo. Išgirdau už jų koridoriumi artėjant žingsnius ir skubrius balsus.*

– *Kad pasprukčiau nuo Džeko Rando, turėjau ištekti už Džeimio Freizerio, bet paskui Džeimis... Negalėjau jam atsispirti, Frenkai, mylėjau jį ir būčiau likusi su juo, jei tik būtų buvę įmanoma, tačiau, kilus Kulodeno mūšiui, jis mane išsiuntė atgal, ir kūdikį...*

*Nutilau, kai pro medicinos seseris, mindžikuojančias prie durų, prasibrovė žmogus gydytojo chalu.*

– *Frenkai, – nuvargusi tariau, – atleisk. Nenorėjau, kad taip atsitiktų, ir stengiausi kaip įmanydama grįžti, tikrai, bet negalėjau. O dabar per vėlu.*

*Prieš mano valių akyse ėmė tvenktis ašaros, pabiro skruostais. Labiausiai dėl Džeimio, savęs ir kūdikio, kurį nešiojau, bet keletas ašarėlių nuriedėjo ir dėl Frenko. Smarkiai sušnarpščiau ir nurijau seiles, mėgindama susitvardyti, tada tiesiai atsisėdau lovoje.*

– *Klausk, – pasakiau. – Suprantu, kad nebenori su manimi turėti jokių reikalų, ir dėl to man visai nenuostabu. Tik... tik gal išeitum?*

*Jo veidas persimainė. Nebuvo piktas, užtat kupinas sielvarto ir šiek tiek suglumęs. Frenkas įsitaisė prie lovos nepaisydamas daktaro, kuris jau stovėjo prie manęs ir čiupė pulsą.*

– Aš niekur neisiu, – gana švelniai tarė. Vėl paėmė mano ranką, nors bandžiau ją išvaduoti. – Tas... Džeimis. Kas jis?

Nusikamavusi giliai įkvėpiau. Daktaras laikė kitą ranką, vis dar ieškodamas pulso, o aš buvau apimta keistos panikos, tarsi būčiau jūdvių belaisvė. Bet tą jausmą užgniaužiau ir pasistengiau kalbėti ramiai.

– Džeimsas Aleksandras Malkolmas Makenzis Freizeris, – pasakiau ceremoningai darydama tarp žodžių tarpus, kaip Džeimis, kai man pirmąkart – mūsų vestuvių dieną – paskelbė visą savo pavardę. Nuo tos minties vėl paplūdo ašaros – šitas nusišluosčiau petimi, nes rankos buvo užimtos. – Jis buvo škotas kalnietis. Ž-žuvo prie Kulodeno.

Beviltiškai, nenumaldomai verkiau, deja, ašaros visai neramdė draskančio sielvarto, tik buvo atsakas į nepakeliamą skausmą. Truputį palinkau į priekį, stengdamasi apsaugoti, savo kūnu apkabindama mažytę, nepastebimą gyvybę pilvė, vienintelį atminimą, paliktą Džeimio Freizerio.

Frenkas su daktaru susižvalgė, bet tai suvokiau tik pusiau sąmojingai. Žinoma, jiems Kulodenas tebuvo tolimos praeities atgarsis. O mane užklupo vos prieš dvi dienas.

– Turbūt reikėtų leisti poniai Randal truputį pailsėti, – pasiūlė daktaras. – Ji, regis, kiek prislėgta.

Frenkas nukreipė neryžtingą žvilgsnį nuo daktaro į mane.

– Taip, ji iš tiesų atrodo nusiminusi. Bet aš vis tiek noriu sužinoti... kas tai, Klere?

Glostydamas man ranką, jis užkliuvo už sidabrinio žiedo ant bevardžio piršto ir pasilenkė jo apžiūrėti. Tai buvo žiedas, kurį man padovanojo Džeimis per mūsų vestuves, platus sidabrinis, su Aukštumų pynių, kuriose išraižyti mažyčiai stilizuoti usnių žiedeliai, raštu.

– Ne! – riktelėjau persigandusi, kai Frenkas pabandė numauti žiedą nuo piršto. Išplėšiau ranką ir atsargiai priglaudžiau sugniaužtą kumštį po krūtine, apglėbusi kaire ranka, ant kurios vis dar mūvėjau auksinį vestuvinį Frenko žiedą. – Ne, tu negali jo pasiimti, neleisiu tau! Tai mano tuoktuvių žiedas!

– Dabar paklausk, Klere...

Frenką nutraukė daktaras, kuris jau buvo prišokęs prie tos pačios lovos pusės, kur sėdėjo Frenkas, ir pasilenkęs kažką šnabždėjo jam į ausį. Kelis žodžius išgirdau: „Nebevarginkit savo žmonos. Sukrėtimas...“ Frenkas atsistojo, griežtai raginamas daktaro – tas išeidamas linktelėjo vienai iš medicinos seserų.

*Beveik nepajutau adatos dūrio, buvau praryta šviežios širdgėlos bangos, todėl nieko nepastebėjau. Blankiai girdėjau atsisveikinant Frenką: „Gerai, bet, Klere, aš sužinosiu!“ Tada ant manęs nusileido palaiminga tamsa, ir aš ilgai ilgai miegojau be jokių sapnų.*

Rodžeris palenkė grafiną, įpylė pusę taurės stipraus gėrimo ir šyptelėjęs padavė Klerei.

– Fionos senelė sakydavo, kad viskis numaldo tai, kas tave kamuoja.

– Esu mėginusi ir blogesnių vaistų.

Klerė paėmė taurę ir taip pat šyptelėjo.

Rodžeris įsipylė gėrimo ir gurkšnodamas atsisėdo šalia Klerės.

– Žinai, bandžiau pavaryti jį šalin, – ūmai tarė ji, nuleisdama taurę. – Frenką. Pasakiau suprantanti, jog jausmai man pasikeitę, kad ir ką jis manytų apie tai, kas atsitiko. Duosiu jam skyrybas, jis turi išeiti, pamiršti mane ir toliau kabintis į gyvenimą, kurį buvo pradėjęs kurti be manęs.

– Bet jis to nepadarė, – įsiterpė Rodžeris. Darbo kambaryje darėsi vėsoka, nes saulė jau buvo nusileidusi. Jis pasilenkė ir įjungė senovišką elektrinę krosnelę. – Nes laukėtės? – spėjo.

Klerė nuvėrė jį griežtu žvilgsniu, paskui kreivokai nusišypsojo.

– Taip, dėl to. Jis atkirto, kad tik niekšui galėtų šauti į galvą palikti nėščią moterį be skatiko. Ypač tokią, kuri, švelniai tariant, menkai susigaudo tikrovėje, – ironiškai pridūrė ji. – Visiška skurdeiva nebuvo – turėjau siek tiek dėdės Lemo pinigų, bet vis dėlto Frenkas nebuvo niekšas. – Jos akys nukrypo į knygų lentynas. Tenai vienas šalia kito rikiavosi istoriniai jos vyro veikalai, jų nugarėlės spindėjo stalinės lempos šviesoje. – Jis buvo labai padorus žmogus, – tyliai pasakė. Tada siurbtelėjo viskio ir, pakilus alkoholio garams, užsimerkė. – Be to, žinojo arba įtarė negalįs turėti vaikų. Didžiulis smūgis vyrui, kuris šitaip gilinasi į istoriją ir genealogiją. Supranti, į visas tas dinastijų subtilybes.

– Taip, suprantu, – lėtai pratarė Rodžeris. – Bet ar jis norėjo kito vyro vaiko?

– Galbūt. – Gintaro spalvos akys vėl susmigo į jį, jų ryškumą buvo sušvelninęs viskis ir prisiminimai. – Tačiau jis netikėjo – *negalėjo* patikėti – niekuo, ką jam papasakojau apie Džeimį, todėl kūdikio tėvas iš tikrųjų jam buvo nežinomas. Jei Frenkas nežinojo, kas tas vyras, ir įtikino save, kad iš tiesų nežinau ir aš, tik kliedžiu, nes patyriau trauminį šoką, vadinasi, niekas niekada negalės pasakyti, kad tas kūdikis *ne* jo. Tuo labiau aš, – pridūrė su trupučiu kartėlio.

Ji maktelėjo didžiulį gurkšnį viskio, kad net apsiašarojo, valandėlę šluostėsi akis.

– Bet, norėdamas būti tikras, išvežė mane, kad viskas atrodytų padoriai, į Bostoną, – toliau pasakojo Klerė. – Jam buvo pasiūlyta gera vieta Harvarde, kur niekas mūsų nepažinojo. Ten ir gimė Briana.

*Mane vėl pažadino irzlus verksmas. Buvau atsigulusi į lovą pusę septynių, penkiskart per naktį kėlusis prie kūdikio. Metusi apsiplaususį žvilgsnį į laikrodį, pamačiau, kad dabar septynios. Iš vonios kambario atsklido linksmas dainavimas. Frenko balsas paaukštėjo sulig žodžiais „Valdyk, Britanija“, nustelbdamas vandens šniokštimą.*

*Tįsojau lovoje, sunkiomis, nuovargio iškamuotomis galūnėmis, svarstydamą, ar rasiu jėgų iškęsti verksmą, kol Frenkas išlįs iš dušo ir atneš man Brianą. Kūdikis tarsi būtų perskaitęs mano mintis – verksmas paaukštėjo dviem ar trimis tonais ir virto trūkčiojančiu klyksmu, pertraukinėjamu gąsdinančio oro rijimo. Nubloškiau antklodes ir pašokau iš lovos, išjudinta panikos, panašios į tą, kuri apimdavo prieš antskrydžius per karą.*

*Šaltu koridoriumi vos ne vos nukėblinau į vaiko kambarį, ten radau trijų mėnesių Brianą, gulinčią ant nugaros ir rėkiančią iš visų plaučių. Dėl miego stygiaus buvau tokių netvirtų kojų ir taip apdujusi, kad ne išsyk sumojau, jog buvau palikusi ją gulėti ant pilvo.*

– Širdele! Tu apsivertei! Viena pati!

*Išsigandusi savo drąsaus poelgio, Briana sumosavo rausvais kumšteliais ir suspigo dar garsiau, akutes kietai užmerkusi.*

*Čiupau ją ir ėmiau plekšnoti per nugarytę murmėdama į viršugalvį, apžėlusį rausvais pūkeliais.*

– Ak, mano brangiausioji! Kokia protinga mergaitė!

– Kas? Kas atsitiko? – Iš vonios kambario išlindo Frenkas, vienu rankšluosčiu sausindamasis plaukus, o kitu apsijuosęs strėnas. – Ar kas Brianai?

*Jis sunerimęs priėjo prie mudviejų. Vis labiau artinantis gimdymui, abu būdavom dirglūs ir susirūpinę – Frenkas suirzęs, o aš įsi-bauginusi, nes nė vienas nenutuokėm, kas bus tarp mūsų, atsiradus Džeimio Freizerio vaikeliiui. Bet kai slaugė paėmė Brianą iš pinto lopšio ir padavė Frenkui tardama: „Štai mažoji tėvelio mergytė“, Frenko veidas išblyško, o paskui, pažvelgus į smulktį veidelį, tobulą kaip rožės pumpuras, sušvelnėjo iš nuostabos. Po savaitės ji pasidarė jam pati svarbiausia.*

*Šypsodama atsigrėžiau į Frenką.*

*– Ji apsivertė! Pati!*

*– Šit kaip? – Apžėlęs jo veidas nušvito džiaugsmu. – Ar ne per anksti?*

*– Taip. Pasak daktaro Spoko, ji turėtų neįstengti to padaryt dar mažiausiai mėnesį!*

*– Na, ir ką gi išmano tas daktaras Spokas? Eikš, gražuolyte, įtupdyk tėčiui bučiuką, kad jau esi tokia subrendusi.*

*Jis pakėlė švelnų kūnelį, apvilktą jaukia rausva pižamėle, ir pabučiavo į nosies galiuką. Briana nusičiaudėjo, ir mudu nusikvatojom.*

*Paskui nuščiuvau, ūmai susizgribusi, kad nusijuokiau pirmą sykį beveik po metų pertraukos. Tai buvo ir pirmas kartas, kai juokiausi su Frenku.*

*Tai suprato ir Frenkas, jo akys virš Brianos viršugalvio pažvelgė į mane. Jos buvo šviesiai rudos, tą akimirką užlietos švelnumo. Drovokai jam nusišypsojau, ir staiga labai aiškiai supratau, kad jis nuogut nuogutėlis. Vandens lašeliai riedėjo prakauliais jo pečiais ir tviskėjo ant lygios rudos krūtinės odos.*

*Tuo pat metu užuodėm degėsius, ir šeimyniška palaima išnyko.*

*– Kava!*

*Be jokių ceremonijų įbrukęs man Bri, Frenkas nuskuodė į virtuvę, palikdamas man po kojomis rankšluosčių krūvelę. Su šypsena pažiūrėjau į nuogus sėdmenis, kurie jam nulekiant keistai bolavo, ir pamažu nusekiau įkandin jo, prie peties glausdama Bri.*

*Jis nuogas stovėjo prie plautuvės, gaubiamas dvokiančių garų, ky lančių nuo prideginto kavinuko.*

*– Gal arbatos? – paklausiau ir, viena ranka mikliai įtaisiusi Brianą ant klubo, ėmiau raustis spintelėje. – Deja, nė vieno geros juodosios arbatos lapelio, turim tik „Lipton“ maišelių.*

*Frenkas vyptelėjo. Kaip tikras anglas, būtų verčiau lakęs vandenį iš unitazo, nei gėręs arbatos maišelių birzgalą. „Lipton“ paliko ponia Grosman, valytoja, ateinanti kartą per savaitę. Jos manymu, arbatos lapelių arbata bjauri ir su tokia vienas vargas.*

*– Ne, išgersiu puodelį kavos pakeliui į universitetą. Beje, ar neužmiršai, kad šįvakar pas mus vakarieniauja Dinas su žmona? Ponia Hinčklif yra paruošusi dovaną Brianai.*

*– Ak, taip, – be džiugėsio pasakiau.*

*Jau buvau pažįstama su Hinčklifais, bet anaipatol nesiveržiau vėl su jais susitikti. Vis dėlto reikėjo pasistengti. Mintyse atsidususi,*

perkėliau kūdikį ant kito klubo ir stalčiuje pagrabaliojau pieštuko, ketindama sudaryti maisto produktų sąrašą.

Briana įsikniaubė į mano raudono šenilio chalato priekį, godžiai narnėdama.

– Tu negali būti alkana, – tariau jai į viršugalvį. – Juk maitinau tave vos prieš dvi valandas.

Bet, jai šitaip krutant ir krebždant, mano krūtys ėmė šlapti pienu, tad netrukus atsisėdau ir praskleidžiau chalato priekį.

– Anot ponios Hinčklif, kūdikio nereikėtų žindyti kaskart, kai tik suknerkia, – pasakė Frenkas. – Nesilaikant dienotvarkės, vaikas išlempa.

Jau ne pirmąkart girdėjau ponios Hinčklif nuomonę apie vaikų auginimą.

– Tai ji bus lepūnėlė, ar ne? – abejingai atšoviau, nežiūrėdama į Frenką.

Mažytė rausva burnytė smarkiai apžiojo spenelį, ir Briana ėmė žįsti su didžiausiu apetitu, visa kita jai buvo nė motais. Ir dar žinojau: poniai Hinčklif atrodo, kad žindyti krūtimi vulgaru ir nehigieniška. O aš, aštuonioliktame amžiuje regėjusi daugybę kūdikių, čiulpiančių motinų krūtis, taip nemaniau.

Frenkas atsiduso, bet daugiau neištarė nė žodžio. Po valandėlės padėjo puodkėlę ir ėmė šonu slinkti prie durų.

– Na, – nesmagiai tarė, – pasimatysim apie šešias? Ar ko nors parnešti, kad tau nereikėtų išsiruošti?

Šyptelėjusi atsakiau:

– Ne, apsieisiu.

– Gerai.

Frenkas valandėlę pasvarstė, o aš patogiau pasiguldžiau Brianą ant kelių. Jos galvytė, kurios apvalumas atkartotojo krūties linkį, ilsėjosi ant sulenktos mano rankos. Pakėliau akis nuo kūdikio ir pamatčiau, kad jis įdėmiai žiūri, akimis rydamas mano pusnuogių krūtų iškilumus.

Nužvelgiau jo kūną. Man nepraslydo pro akis, kad jam pradeda busti geiduliai, tad nunarinau galvą virš kūdikio, slėpdama raustantį veidą.

– Iki pasimatymo, – sumurmėjau Brianos viršugalviui.

Jis ramiai pastovėjo, paskui pasilenkė ir pakštelėjo man į skruostą. Nuogo jo kūno šiluma buvo trikdančiai arti.

– Iki, Klere, – tyliai atsisveikino. – Iki vakaro.



*Prieš išeidamas jis neužsuko į virtuvę, todėl galėjau pabaigti maintinti Brianą ir pati susitvardyti iki tariamai normalios būsenos.*

*Nuo sugrįžimo dienos dar nebuvo regėjusi Frenko nuogo; jis visada apsirengdavo vonios kambaryje ar drabužinėje. Ir nemėgindavo manęs pabučiuoti, tik širyt pakštelėjo į skruostą. Pasak akušerės, mano nėštumas buvo labai rizikingas, taigi nebuvo nė kalbos, kad jis miegotų su manimi vienoje lovoje, net jei būčiau to troškusi – deja, netroškau.*

*Turėjau suprasti, kad tai artinasi, bet nesupratau. Iš pradžių prislėgta didžiulės kančios, paskui suvaržyta fizinio būsimos motinystės stingulio, visus svarstymus nustūmiau už pūpsančio pilvo. Gimus Brianai, gyvenau nuo vieno žindymo iki kito, ieškodama ramybės valandėlių, kai galėdavau nieko negalvoti, glausti jos kūnelį ir atsikvėpti nuo minčių ir prisiminimų, jausdama vien tikrą kūnišką malonumą, ją liudama ir glostydama.*

*Ir Frenkas sūpuodavo mažylę, žaisdavo su ja, net užmigdavo didžiuliame savo krėslė, o ji gulėdavo ant ištįsusio jo kūno, rausvą skruostuką prispaudusi prie jo krūtinės, ir juodu sau drauge ramiai parpdavo. Bet mudu nei liudavomės, nei nuoširdžiai kalbėdavomės, šnekos sukdavosi tik apie namų reikalus ir Brianą.*

*Kūdikis buvo mudviejų dėmesio centras, taškas, per kurį galėdavom išsyk pasiekti vienas kitą ir laikytis per rankos atstumą. Bet to rankos atstumo, regis, Frenkui nebebuvo gana.*

*Galėjau tai padaryti – bent fiziškai. Prieš savaitę tikrinausi pas daktarą, ir jis, globėjiškai mirktelėjęs ir paplekšnojęs per užpakalį, mane patikino, kad galiu bet kada „atnaujinti santykius“ su vyru.*

*Žinojau, kad, man dingus, Frenkas nesilaikė įžadų. Baigdamas penktą dešimtį, vis dar buvo lieknas, raumeningas, tamsiaplaukis, elegantiškas – labai išvaizdus vyriškis. Per kokteilių vakarėlius moterys spiedavosi prie jo kaip bitės prie medaus puodynės, dūgdamos iš lytinio jaudulio.*

*Viena rudaplaukė mergina itin krito man į akį per fakulteto pobūvį; ji stoviniavo kampe ir liūdnai spoksojo į Frenką virš savo taurės. Vėliau nusitašė, puolė į ašaras, nerišliai kažką vapėdama, ir ją namo išlydėjo dvi draugės, kurios svaidė piktus žvilgsnius į Frenką ir mane, tyliai pūpsančių šalia jo gėlėje nėščiosios suknelėje.*

*Tačiau Frenkas elgėsi diskretiškai ir atsargiai. Visada grįždavo nakvoti ir stengdavosi, kad ant apykaklės neliktų lūpdažių pėdsakų. O dabar norėjo pareiti namo ir gauti viską. Manau, to tikėtis turėjo teisę. Argi ne tokia žmonos pareiga, o aš juk ir vėl esu jo žmona?*



*Buvo vienintelė bėda. Prabudusi gilią naktį tiesdavau rankas ne į Frenką. Sapnuose man rodydavosi ir mane jaudindavo ne glotnus, lankstus jo kūnas. Pakirsdavau šlapia ir žiopčiodama, o širdis daužydavosi nuo prisilietimo, kurį miglotai prisiminiau. Bet to vyro niekada nebepaliesiu.*

*– Džeimi, – šnabždėdavau, – ak, Džeimi.*

*Mano ašaros sužvilgo ryto šviesoje, papuošdamos švelnius rausvus Brianos pūkelius lyg kokiais perlais ir deimantais.*

*Diena buvo prasta. Brianą bjauriai išbėrė nuo šlapių vystyklių, todėl ji supyko, suirzo, reikalavo kas kelias minutes paimti ją ant rankų. Pakaitomis žindo ir nerimavo, kartkartėmis apšvendavo, lipniomis šlapiomis dėmėmis papuošdama visa, ką apsirengdavau. Dar neišmusus vienuoliktos, turėjau triskart persirengti palaidinę.*

*Storo audinio žindymo liemenėlė nutrynė pažastis, o speneliai atšalo ir sutrūkinėjo. Įpusėjusi namų tvarkymą, kuris sunkte sunkė jėgas, po grindų lentomis išgirdau džerškėjimą su švilpesiu, ir karšto oro sklendės, silpnai atsidususios, visiškai nuščiavo.*

*– Ne, kitą savaitę netinka, – pasakiau telefonu krosnių meistrui. Žvilgtelėjau pro langą: šaltas vasario rūkas grasino prasismelkti po palangę ir mus praryti. – Namie keturiasdešimt du laipsniai\*, o mano kūdikiui tik trys mėnesiai!*

*Minėtas kūdikis gulėjo lovelėje, susuktas į visas turimas antklodėles, ir klykė it nuplikyta katė. Nepaisydama kitame laido gale kvarksinčio žmogaus, trumpam prikišau ragelį prie plačiai išžiotos Brianos burnos.*

*– Girdit? – paklausiau vėl priglaudusi ragelį prie ausies.*

*– Gerai, ponija, – pasidavė balsas kitame gale. – Užsuksiu šiandien popiet, tarp vidurdienio ir šeštos.*

*– Tarp vidurdienio ir šeštos? Ar negalėtumėte to laiko tarpo kiek sutrumpinti? Turiu nusigauti iki parduotuvės, – paprieštaravau.*

*– Mieste sugedo ne vienos jūsų krosnis, ponija, – galutinai nukirto balsas, ir žmogus padėjo ragelį.*

*Dirstelėjau į laikrodį – pusė dvyliktos. Per pusvalandį nieku gyvu nespėsiu sulakstyti parduotuvėn ir atgal. Kelionė į parduotuvę su kūdikiu labiau panėšėjo į devyniasdešimties minučių ekspediciją į Borneo gūdumą, kuriai būtina gausybė įrangos ir didžiulės energijos sąnaudos.*